

Ötlető:

Ötletés ideje: 1953.

TART.: KÉRDŐÍV MAGTARÓ. HELYSÉGEINEK
NÉPRAJZI FELDERÍTÉSÉHEZ

16 lap

FŐMUNKÁSI MUTATÓ: HACS

SAK MUTATÓ:

XXXIII

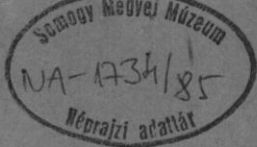
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRONÁS

ÁTVEVETVE A NA - 139/85 - OS TÉTELE ALÓL.

KÉRDŐÍV

Magyarország helységeinek
néprajzi felderítéséhez

Helység:

Hécs

Megye:

Somogy m.

Járás:

Fonyód

Táj:

Külö-Somogy

I. A helység története.

1. Honnan, mikor települtek be a szájhagyomány szerint a helység régi lakói? (Az egész lakosság vagy egy része.)

Itt az egy részét a német eredetű lakosság, a többi részét a szászok telepték be Tübingenből 1820 körül. A magyar eredetű lakosság nem itt lakott ahol most a község van hanem ÉK-re, Kis-Háson.

A régi lakosok száma még kb 10-ével elérte a megváltást.

2. Kerültek-e a felszabadulás után új telepések a helységbe? Többségükben honnan, kb. hány család?

Nem.

3. Az 1848 utáni időben melyik évben történt meg a földek úrbéri elkülönítése?

Nem tudják.

II. Gazdálkodás.

4. Vannak-e a helységben halászkok és hányan?
Szervezetben és magukban dolgozók.)

Nincsenek.

5. Szoktak-e tavasztól őszig éjjel-nappal jószágot tartani a legelőn? Milyet? (Pl. kint háló gulya, stb.)

Nem.

6. Milyen állatfajtákat tartottak 50—80 évvel ezelőtt? (A helyi elnevezésekkel válaszoljunk, pl. szalontai, vagy bakonyi disznó, borzderes marha, fölálló szarvú magyar juh stb.)

Ló:

Marha: *magyar piroslacsa, 1-2 kollant*

Juh: *magyar juh*

Sertés: *magyar sertés*

Baromfi:

7. Élnék-e a helységben olyan emberek, akiknek ma pásztorkodás a főfoglalkozásuk, vagy a fel szabadulás előtt az volt?

Hány csikós:

.. gulyás:	1	fely. elit.	
.. juhász:	1	-	-
.. kanász:	3	-	- 1/2 most is.

8. Milyen állatokat fognak be igába, hámba? Most és 50—60 évvel ezelőtt?

1/2 alattán garrasm

9. Meddig használt a parasztság olyan faekét, amelynek a kormánydeszkája is fából volt?
(Szegényparaszt és gazdagparaszt.)

30-40 évvel ezelőtt
mind majdnem mindenki
használt, ma is
használnak.

10. Arattak-e régebben a helységben sarlóval?
Meddig?

Never.

11. Régebben a gabonaféléket kézcseppel csépe-
ték-e vagy lóval nyomtatták? Dolgoztak-e egy-
időben cséppel és lóval is?

Általánosságban meddig volt ez szokásban?

Itt általában kézcseppel
(cséplő) csépele, és
mind a múlt század végéig.

12. A háromnyomásos (háromfordulós) gazdálko-
dás (az őszi, a tavaszi és az ugar évenként cse-
relődik) melyik évben szűnt meg? Míg fennállt,
mire fordították az ugart?

Never & ugar.

13. Mióta természet a parasztság nagyobb mennyiségben takarmányféléseket?

A 30-as évek óta kezdte

14. Milyen konyhakerti magvakat és növényeket termelnek nagyobb mennyiségben (nem köztesként) a szántóföldeken (pl.: zöldségféléket, paprikát, dinnyét, krumplit, dohányt, aprómagvakat, stb.) és mióta?

burgonya, zöldség,
paprika, stb.

15. Hova és milyen munkára jártak el a helységből a felszabadulás előtt?
És a felszabadulás után?

Nem jártak el sehova.
A felszabadulás után
kezdte az ipari vállalkozásba
járatni dolgozni.

16. Ide, honnan és milyen munkára jártak a felszabadulás előtt?

Nem jártak sehova.

17. Hova járnak leginkább vásárra és piacra?

Piacra legelőbbre és
Fonyódsra.
Vásárra főleg Göör, Lakony,
Garnis, Somogyvár, Karcod,
de elmentek Aracsaliba,
Tabora.

18. Melyek voltak 40—60 évvel ezelőtt a leggyakrabban készített hétköznapi ételek? Mit emlegetnek különösen az öregek?

Turóesanya, rántott leve,
váltott káposzta, paprikás,
krumpli, gánica (krumpli
lipemjő)

III. Mesterség, háziipar.

19. Az alább felsorolt mesterségek közül melyek vannak meg (vagy voltak meg) a helységben? (Vegyük számításba azokat is, akik nem iparszerűen, hanem alkalmosszerűen üzik mesterségüket. A ma is meglévő mesterségeket egyszerűen aláhúzással, a régebben meglévő, de már kivezett mesterségeket hullámvonallal jelöljük.)

Csutorás	olajütő
esztergályos	paprika- stb. molnár
<u>fazekas</u>	rézműves
fésűs	szappanfőző
gombkötő	szárazmolnár
gubacsapó	szélmolnár
gyertyamártó	szénégető
hajóács (super)	szítás
kalapos	szórtarisznyás
<u>kapács</u>	szűrszabó
kékfestő	<u>takács</u>
kötélverő	<u>teknővájó</u>
magyar szabó	tetőverő (nádazó)
magyar szűcs	tímár
mészégető	ványoló
mézeskalácsos	vízimolnár
nyerges (nem szíjgyártó)	

20. Mely helységbeli fazekasok készítették a helysé-
gben használatos cserépedényeket?

A tolnai fazekasok.

21. Szoktak-e készíteni nagyobb mennyiségben el-
adásra

faeszközöket,
gyékényből kötött tárgyakat,
szalmából font tárgyakat,
vesszőből kötött tárgyakat,
kukoricahéjból kötött tárgyakat?

*kukoricahéjból galgérokat
még is festettek különböző
mintákkal.*

22. Fonnak-e nők (kender, vagy lenfonalat)?

Többségben?

Sokan?

Csak néhányan?

*Csak egy Buzsáki család
től gyűjteményes család
zó.*

23. Szőnek-e házivásznat a nők?

Többségben?

Sokan?

Csak néhányan?

*Fonnak többnyire főleg keu-
dort.*

24. Különálló kertben, az ólaskertben, vagy szálláskertben a helység szélén voltak-e régebben az ólak, istállók?

Benn az udvarban.

25. Van-e a telken csúr vagy pajta? Ha ott nincs, a határban (helység szélén) van-e? Gabonásverem?

Legtöbb helyen van,
az udvarban⁺ vagy a
kőrüskertben.

26. Van-e a helységben szárazmalom?

vízimalom?

paprikamalom?

(régifajta) olajütő?

taposómalom?

Nincs.

27. Van-e a helységben kéménynélküli konyha?
Hány?

Nincs.

40—50 évvel ezelőtt mennyi volt?

5-6.

28. Melyek a helység legrégebb házai a házakon (házvégeken, mestergerendákon) található évszámok, vagy az emlékezet szerint? Miből van ezeknek a fala és milyen a tetőszerkezete?

Legrégibbe az iskola háza tartozik
melyek építését 1890 körül a graf. Zichy főkapitány vezényelte
építtette őret.

Házzám, tulajdonos neve, építkezés éve.

18. alt. iskola 1890 körül.

29. Milyen tűzhelyet, kemencét és kályhát használtak 40—50 évvel ezelőtt és hol voltak ezek elhelyezve?

A konyhákban leginkább
nagy agyag építet tűzhelye-
ket nagy szarvas és máll
is leginkább helyes kemence-
vel egybe kötve látni kellett.
Vannak ilyen az udvaron
is csak hogy helyben kemence.

30. Mikor, milyen új tüzelőket állítottak be a régiak helyett?

És hol vannak ezek elhelyezve?

Leginkább az új mozdony
fűtő tüzelővel vagy más
kb. 1930-tól fogva. Ezek
leginkább a konyhákban vannak.

31. Milyen bútordarabot kap a leány férjhezmenés-kor?

Gazdagoknál: Egy jó abszurd

Szegényeknél: Leginkább csak
bútordarabot, szék,
vagy gerendyt.

És 40—50 évvel ezelőtt?

Így volt akkor is.

V. Ruházkodás, viselet.

32. Milyen házivászonból készült ruhadarabokat hordanak a helységben?

Kendergötteből készült ruhadarabokat hordanak a helységben.

33. Mely környékbeli helységek viselete hasonlít a helybeli viselethez?

Nem viselet nincs nálunk. Csak az országban hordanak még bőrszandalyt.

34. Milyen bőrből készült himzett ruhadarabokat viselnek a férfiak?

Nem viselnek.

És a nők?

Nem viselnek.

35. Viselnek-e a lányok rövidre vágott haját?

Többségükben: majdnem minden.

Csak néhányan: —

És az asszonyok?

Csak néhány a fiatalabbak közül.

36. Kb. melyik évben hordtak még ünneplőruhának vászongatyát?

Nem emlékszem rá.

37. A lányok bő szoknyás viseletben járnak-e ünnepnap? És az 50 év körüli asszonyok?

Leginkább a sváb és magyar öregasszonyok a fiatalabbak nem.

38. Viselnek-e a nők ma főkötőt? *nem.*

ünnepén papucsot?

ünnepén csizmát? *nem*

a férfiak zsinóros, pitykés mellényt? *nem*

ünnepén kötényt?

39. Vannak-e olyan családok, ahol a házas gyerekek egy háztartásban élnek és közösen gazdálkodnak a szülőkkel?

Vannak.

És 40—50 évvel ezelőtt?

Voltak.

40. Szoktak-e más helységbeliekkel nagyobb mértékben összeházasodni, ha igen, melyik helységbeliekkel?

A sváb házmaroknál leginkább magyar hölgyek és sváb hölgyekből, Póldányból, Szmegnyiből a magyarokból, Gárdából, Gárdonyipusztaból.

41. A leányok az apai jussból 40—50 évvel ezelőtt örököltek-e földet?
Ha nem, mit kaptak?

Örökölték, azon kívül
bútor, sáha semmit kap-
tak.

42. Van-e legénycéh (vagy más elnevezésű legény-
társaság), legénybíró (vagy első legény), legény-
avatás (legénykeresztelő)?

Nincs

43. Milyen munkákat szoktak közösen, kölcsönös
segítséggel végezni most?
És 40—50 évvel ezelőtt?

Újraépítés, házépítés.

VII. Társasélet, szórakozás.

44. Milyen játékokat játszottak a nagyobb gyerekek, legények, leányok 40—50 évvel ezelőtt? Voltak-e külön játszóhelyek?

Telen hólabázás
Nykon regulazis, aka-
laka,

45. Van-e (volt-e) parasztemberekből álló zenekar (magyarbanda)?

Milyen hangszerekkel?

Van. 2 Zenekar van
parasztemberekből legin
kább hegedűsük de van
2 cimbalom, bőgő, bom-
bardon, trombita.

46. Milyen hangszereken muzsikálnak a zenekari hangszereken kívül? [Pl. furulya, dudu, tambura (citera), nyenyere (tekerő), cimbalom.]

Cimbalom

47. Milyen hagyományos (a régiektől tanult) népi táncokat járnak, vagy jártak?

táncolás, német polka

48. Mikor, milyen társaságban (pl. fonóban, fosztáskor; öregek, középkorúak) szoktak mesét mondani?

hallgatáskor.

49. Vannak-e (voltak-e) a helységben verselő, nóta-csináló emberek?

(Név, életkor, foglalkozás, lakás.)

Min. ember.

VIII. Szokások.

50. Szokásos-e házasságkötéskor, illetve lakodalomban:

jegykendő, jegying adása —

ágyvitel —

menyasszonytánc

Szokásos.

fektetéskor gyertyástánc —

kontyolás —

51. Szokásos-e ma és szokásban volt-e 40—50 évvel ezelőtt a

lucázás (kötölés, palázolás)

betlehemezés

betlehemezés mozgatható bábukkal
regölés

aprószentek-napi korbácsolás

karácsonyi vagy szilveszteri kongózás vagy
nyájfordítás

óév-temetés vagy kikolompolás

fonó

gergelyjárás

háromkirály-járás

balázs-járás

téltemetés, böjtkihordás

hamvazói tuskóhúzás

szentivánnapi tűzugrás

aratókoszorú vitel

szüreti mulatság vagy kapásból

szüreti bakus játék

határkerülés

húsvéti határjárás.

A ma is meglévő szokásokat egyszerű a'áhúzás-sal, a régebben (40—50 évvel ezelőtt) meglévő, de már kihalt szokásokat hullámvonallal jelölük. A felsoroltakon kívül is nevezzük meg a szokásban lévőket.

kötölés
betlehemezés
korbácsolás aprószentekkor.
három király-járás
szüreti mulatság

52. Milyen alkalmakra, milyen maskarának szoktak felöltözni? (Pl. medve, ló, kecske, dodola, turka, busó, dőre, ördög, stb.)

Nem szokás.

53. Szokásos-e a halotti tor?

Ha már nincs szokásban, mikor szűnt meg?

Még ma is szokásban van.

54. Szokták-e hangos szóval siratni a halottakat? Voltak-e külön siratóasszonyok?

Van ma is most is, külön a felvégén és külön az elvégén 1-1 csoport asszony.

IX. Egyéb.

55. Kinek a birtokában vannak régi irások? (Név, foglalkozás, lakás.) Milyenek?

régi naplók
régi katonakönyvek (feljegyzések)
életrajzok
újabb gazdasági feljegyzések
házassági szerződések
életrajzok
végrendeletek
összegyűjtött harctéri levelek
kéziratos vőfélykönyvek
kéziratos énekeskönyvek
kéziratos nótáskönyvek
rajzskönyvek
céhiratok
mintakönyvek
stb.

Némesener.

56. Kik érdeklődnek a helységben a néprajzi kérdések iránt?

A kérdőív egyes részleteire ki tudna a helységben bővebb felvilágosítást nyújtani? (Pl. halászásról, szokásokról, régi pásztoréletről, stb.)

id. Kowbra László
voté juhász, majd földműves
kb 75 éve

(Név, életkor, foglalkozás, lakás.)

Hidas.

57. A kérdőív adatszolgáltatóinak neve, életkora, foglalkozása és lakás címe:

Kun László 40 éve földm.
Tehes György 79-4-4-4 +
Hidas

58. A kérdőív kitöltőjének neve és életkora: 18 év

foglalkozása: gusztanulók

A kitöltés kelte:

195 3. hó novemb.